

*С.Б. Манжос, доц., О.І. Садовнікова, Полтавський національний
технічний університет імені Юрія Кондратюка*

ПРОБЛЕМИ ДОВГОСТРОКОВОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Довгостроковий кредит є послугою з надання коштів, ціна якої постійно зазнає впливу різних чинників: політичних, економічних, соціальних, психологічних. Державне регулювання механізму кредитування довгострокових програм розвитку економіки проводиться на сьогодні переважно Національним банком України, який, супроводжуючи заходи фіскальної політики, має запобігати надмірній інфляції, забезпечувати оптимальний контроль за банківською системою і нейтралізувати інфляційні очікування усіх суб'єктів економіки шляхом підвищення їхньої довіри як до монетарної політики, котру проводить, так і до банківської системи в цілому.

В Україні намітились позитивні тенденції як у зростанні обсягів кредитування, так і збільшенні частки наданих комерційними банками кредитів економічним суб'єктам у валовому внутрішньому продукті, значення якого за 2004 р. становило 27,11 %. Фактично це означає, що банківська система має можливості забезпечувати більші обсяги кредитування.

Значним досягненням є тенденція до збільшення частки довгострокових кредитів для суб'єктів господарювання, яка тільки за останні три роки збільшилася втричі. Фактично довгострокове кредитування має інвестиційну природу.

Основою довгострокового кредитування для банків та інших фінансових установ є відсутність пасивів відповідної строкowości. Нині в Україні стандартними строками для депозитів є 1, 3, 6, 9 і 12 місяців. Стає очевидним, що залучення пасивів по можливості на 1 рік і менше, надання довгострокових кредитів у значних обсягах має підвищений ризик ліквідності, оскільки не гарантує повернення залучених депозитів у зазначені. На перший погляд за відсутності забезпечення рефінансування активних операцій українських фінансових установ на міжнародних ринках капіталу, де є можливість рефінансування терміном від п'яти років і більше, проблема взагалі не має вирішення. Саме цей шлях обрали деякі українські банки (АКБ "Надра"; ВАТ "Укрексімбанк" та ін.). Проте такі ресурси доступні далеко не всім банківським установам, і до того ж досягнути

необхідного рівня кредитного рейтингу на міжнародних ринках коштує недешево.

Частина операторів ринку кредитування борються за ринок довгострокових вкладень за рахунок збільшення капіталу, основним джерелом поповнення якого є міжнародні фінансові установи. Проте за таких умов діяльність банківських установ регламентується в жорстких рамках методологічної бази інвестора.

Проблемним залишається питання гарантування повернення довгострокових кредитів, яке на сьогодні знаходить своє вирішення в основному за рахунок кредитних проектів, забезпечених іпотекою. Особливо гостро в цьому контексті постає питання ціноутворення іпотечних кредитів. Відсутність довгострокових ресурсів значною мірою послаблює довгострокове кредитування програм розвитку національної економіки. Інфляційні очікування зумовили формування певної психології вкладників, які сподіваються отримати від банків високі відсотки за розміщені в них кошти. Це не дає змоги банкам сформувати недорогі кредитні ресурси. Вважаємо, що депозитна ставка повинна відігравати роль збереження вартості, тобто бути в межах очікуваного рівня інфляції. Банки для вкладників мають бути фінансовими посередниками, що зберігають їхні кошти за невелику плату, а не джерелом отримання значних прибутків. Такий підхід дав би змогу банківській системі накопичити ресурси для кредитування довгострокових програм розвитку економіки України.

Кредитуючи окремі програми, банки самостійно визначають рівень ризику кредитних операцій, оцінюють фінансовий стан позичальників (контрагентів банку) і вартість застави в межах чинного законодавства. Намагаючись убезпечити себе від ризику неповернення кредиту, банки часто завищують процентні ставки за кредитами, бо за позиками ризикових клієнтів необхідно формувати більший розмір резервного фонду, що зменшує прибутки банку. На наш погляд, така політика банків не сприяє ефективному кредитуванню економіки, оскільки підвищення плати за користування коштами не означає, що певний суб'єкт господарської діяльності зможе в майбутньому повернути кредит.

За рахунок надання кредитних ресурсів на значно триваліші терміни й урахування ризиків щодо відшкодування вкладених коштів на строки, які несуттєво перевищують ті, з якими вже працює банк, з'являється можливість у декілька разів підвищити прибутковість операцій кредитування. Більшість українських банків, відмовляючись від кредитування на довготривалі строки, хронічно недоотримують доходи.

При цьому вони практично не захищені від ризиків розриву ліквідності, оскільки все одно змушені на вимогу ринку кредитувати клієнтів на 5-7 років.

Таким чином, можна стверджувати, що для удосконалення стратегії розвитку довгострокового кредитування доцільним є проведення банківськими установами планування використання довгострокових ресурсів і формування портфеля довгострокових кредитів. Правильним кроком на шляху до вирішення проблем довгострокового кредитування в Україні є зниження вартості кредитів, встановлення динамічних процентних ставок із прив'язкою їх до рівня інфляції, проведення об'єктивної оцінки проектів та програм, що кредитуються, для встановлення обґрунтованої кредитної ставки. Удосконалення механізму кредитування можливе за подальшого впровадження страхування кредитів як форми захисту учасників кредитних відносин в Україні.

Манжос, С.Б. Проблеми довгострокового кредитування в Україні [Текст] / С.Б. Манжос, О.І. Садовнікова // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник тез доповідей X Всеукраїнської науково-практичної конференції (22-23 листопада 2007 р) : у 2-х т. – Суми : УАБС НБУ, 2007. – Т. 1. – С. 35-37.